

CEL DE AL TREILEA ANSAMBLU PICTURAL DIN SALA UNIRII DE LA ALBA IULIA

CORNEL TATAI-BALTĂ

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia
ctataibalta@yahoo.com

Cuvinte cheie: Pierre Auguste Bellet, Constantin Piliuță, Marius Cilievici, Pavel Codiță, Horea Cucerzan, Alba Iulia, Sala Unirii, pictură, frescă, personalități istorice, cărțurari

Keywords: Pierre Auguste Bellet, Constantin Piliuță, Marius Cilievici, Pavel Codiță, Horea Cucerzan, Alba Iulia, Union Hall, painting, fresco, historical personalities, scholars

Pentru Sala Unirii din Alba Iulia s-au realizat, de-a lungul timpului, trei ansambluri picturale. Cel din urmă a fost conceput de Horea Cucerzan într-o viziune modernă, dar respectând tradiția.

Sala Unirii din Alba Iulia constituie un veritabil spațiu sacru al românilor de pretutindeni. Aici la 1 Decembrie 1918 cei 1228 de delegați (reprezentanți ai partidelor politice, clerului, societăților culturale, reuniunilor meseriașilor și muncitorilor, ai organizațiilor militare și ale tineretului universitar) au votat în unanimitate Unirea pentru vecie a Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România¹.

Sala Unirii, desfășurată în corpul central al fostului cazinou al armatei austro-ungare din cetate, edificat între anii 1898-1900, a fost supusă unor semnificative reamenajări și înfrumusețării cu prilejul încoronării regelui Ferdinand și a reginei Maria, la 15 octombrie 1922, în postura de suverani ai României Mari².

Pictorul Pierre August Bellet (n. la Galați în 1865 – d. în 1924)³ a înfățișat în ulei pe pânză, într-o manieră destul de minuțioasă, accesibilă publicului larg, numeroase personalități istorice: Traian, Decebal, Horea, Cloșca, Crișan, Avram Iancu, Iancu de Hunedoara, Matei Corvin, Andrei Șaguna, Ioan Lemeni, Petru Maior, precum și însemnați domnitori din Țara Românească și Moldova și sfârșind cu regele României, Carol I⁴.

Cu prilejul comemorării a 50 de ani de la Unirea tuturor românilor, în anul 1968, în cele două arcade proeminente, din stânga și din dreapta Sălii Unirii, renumiții pictori Constantin Piliuță (1929-2003), Marius Cilievici (1930-2001) și Pavel Codiță (1916-2000) au conceput în tehnica frescei un ansamblu omogen în care personajele istorice, rediate în picioare, erau vag desenate, paleta cromatică fiind deosebit de delicată. Substituind pânzele artistului Pierre August Bellet, coborâte de pe pereți în anul 1948 și grav deteriorate, respectivele fresce, ce amintesc de tablourile votive din pictura murală

¹ Berciu, Anghel 1971, p. 13, 25; Agrigoroaiei 2003, p. 519-526.

² Berciu, Popa, Ursu 1968, p. 50-51; Anghel 1987, p. 59-63; Fleșer 2008, p. 97-98; Anghel, Anghel 2015, p. 153-154.

³ Numele acestui pictor nu este inclus în cărțile și dicționarele de anvergură consacrate artei românești. Vezi, de pildă: Deac 2008; Florea 2017. Anumite picturi de Bellet se pot vedea pe internet.

⁴ Berciu, Popa, Ursu 1968, p. 50; Anghel 1987, p. 62.

românească medievală, prezintă un șir de domnitori români, începând cu Basarab I și terminând cu Alexandru Ioan Cuza. Pe peretele opus sunt imaginate personalități culturale, de la Gheorghe Lazăr până la Emil Isac⁵.

În anul 1993, la împlinirea a 75 de ani de la Marea Unire, se realizează al treilea ansamblu de pictură pentru Sala Unirii, care se suprapune frescelor existente, dar fără a le distruge. Tehnica folosită este pictura în ulei pe pânză⁶.

Fig. 1. Galeria voievozilor, Sala Unirii, Alba Iulia (Foto: C. Tatai-Baltă)

Fig. 2. Galeria cărturarilor, Sala Unirii, Alba Iulia (Foto: C. Tatai-Baltă)

⁵ *Județul Alba* 1968, fig. interior Sala Unirii; Anghel 1987, p. 63.

⁶ Tatai-Baltă 1994, p. 11.

Galeria de portrete istorice (**Fig. 1**) a fost gândită și executată de pictorul Horea Cucerzan, secondat de confratele său mai tânăr, Aurel Dumitru. Horea Cucerzan, născut la Blaj în 7 iunie 1938, actualmente activ la București, este unul dintre cei mai prolifici și apreciați pictori români contemporani, stimat și peste hotare, îndeosebi în Italia⁷. Aurel Dumitru, născut la Cistei în 29 iunie 1945, deopotrivă membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România, trăiește și creează la Blaj⁸.

Numeroasele personalități istorice au fost selectate cu deosebită atenție de conducerea din 1993 a muzeului albaiulian. Astfel în arcada de nord este reprezentată suita a 14 voievozi (**Fig. 1**): Basarab I, Bogdan I, Mircea cel Bătrân, Alexandru cel Bun, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Mihai Viteazul, Constantin Brâncoveanu, Dimitrie Cantemir, Alexandru Ioan Cuza, Carol I, Ferdinand I, iar în arcada de sud suita a 14 cărturari (**Fig. 2**): Gheorghe Lazăr, Gheorghe Asachi, Ion Eliade Rădulescu, Simion Bărnuțiu, George Barițiu, Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Nicolae Bălcescu, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Mihai Eminescu, Ioan Slavici, George Coșbuc, Octavian Goga, Nicolae Iorga. Separat de cele 28 de tablouri pictate pentru cele două arcade ample a mai fost executată o lucrare de formă circulară, reprezentându-l pe Tudor Vladimirescu, care împodobește rotonda din stânga sălii.

Acest ansamblu de pictură beneficiază de o certă unitate stilistică și cromatică cu toată diversitatea expresiilor și atitudinilor personalităților politice și culturale înfățișate. Toate figurile istorice sunt redată bust, pentru a se evidenția cu pregnanță trăsăturile lor fizice și psihice. Se dovedește o bună cunoaștere a realităților obiectiv istorice și culturale în care și-au desfășurat activitatea oamenii de primă mărime ai neamului nostru. Costumele acestora sunt specifice epocii lor. Coroana, sceptrul, sabia constituie apanajul puterii acelor timpuri istorice, reprezentate cu fidelitate. Macheta unei biserici sau cartea devin supreme simboluri spirituale în compozițiile imaginate: Mircea cel Bătrân, Petru Rareș, Constantin Brâncoveanu. Unele personaje descind direct din vechile fresce: Basarab I provine din reprezentarea urmașului său Alexandru Nicolae de la biserica domnească din Curtea de Argeș⁹; Mircea cel Bătrân este inspirat tot din pictura de la Curtea de Argeș¹⁰; Alexandru cel Bun este asemănător cu felul în care este închipuit la biserica mănăstirii Sucevița¹¹; Petru Rareș își are punctul de pornire în frescele de la Humor¹², Dobrovăț¹³ sau Moldovița¹⁴. De fapt întregul ansamblu de pictură amintește de fresca medievală românească, contribuție majoră a poporului nostru la tezaurul artei universale. Desenul este extrem de sugestiv și sintetic. Contururile sunt clare, iar detaliile sunt eliminate în mare măsură. Cromatică este luminoasă, mată, pastelată, evocându-se deopotrivă operele din pre-renașterea italiană. Culorile calde și reci alternează ritmic și discret. De notat că unii dintre domnitorii români au fost pictați după gravuri de epocă mult mediatizate. Astfel, Mihai Viteazul a

⁷ Cităm orientativ: Grigorescu 1991, p. 83; Tatai-Baltă 1993, p. 78-87; Cebuc, Florea, Lăptoiu 1996, p. 73; Tatai-Baltă 2000-2001, p. 239-243; Tatai-Baltă 2001, p. 42-45; Segato 2001; Tatai-Baltă 2003, p. 99-104; Tatai, Tatai-Baltă 2007, p. 29-31, 69-75; Cucerzan (f.a.), p. 1-439; Deac 2008, p. 136-137; Florea 2017, p. 709, 713.

⁸ Cebuc, Florea, Lăptoiu 2000, p. 65; *Aradart* 2001, p. 32-33; Tatai-Baltă 2007, p. 121-123; Tatai-Baltă 2013, p. 66-70, 161-164.

⁹ Drăguț 1982, fig. p. 119; Florea 2017, fig. p. 64.

¹⁰ Drăguț 1982, fig. p. 264; Florea 2017, fig. p. 160.

¹¹ Drăguț 1982, fig. p. 296; Florea 2017, fig. p. 159.

¹² Vătășianu 1974, fig. p. 39.

¹³ Drăguț 1982, fig. p. 266.

¹⁴ Vătășianu 1974, fig. p. 67; Drăguț 1982, fig. p. 275.

avut ca model lucrarea lui Aegidius Sadeler, executată la Praga în 1601¹⁵; Constantin Brâncoveanu pe aceea din cartea lui Mario del Chiaro, *Istoria delle moderne revolutioni della Valachia...*, Veneția, 1718¹⁶; iar Dimitrie Cantemir pe cea executată de artistul francez François Marellon La Cave din *Istoria Imperiului Otoman*, apărută la Londra în 1734-1735¹⁷.

Suita cărțurilor (**Fig. 2**), care poartă veșminte de culoare ocru sau gri cald, îi prezintă pe aceștia frontal, din semi-profil dreapta sau stânga. Aflați într-o profundă meditație, toți par „uniți în cuget și simțiri”.

Prin urmare, putem considera acest ansamblu de pictură istorică ca pe un eveniment de artă modernă în care se respectă tradiția și canonul cultural-istoric. Așadar, în respectiva operă se întrevăd legăturile trainice cu arta multiseculară românească și europeană. Pictura este maiestuasă, fastuoasă și dovedește forță artistică, degajând monumentalitate, calm, liniște și poezie. Personajele istorice alcătuiesc grupuri impunătoare și echilibrate. Nota de taină, de mister, întărește efectul emoțional. Aceste opere de artă posedă capacitatea de a se încadra armonic în spațiul Sălii Unirii de la Alba Iulia, care a fost, este și va fi unul dintre sanctuarele de reculegere ale tuturor românilor.

S-a hotărât ca în anul centenarului Marii Uniri, ansamblul pictural existent, de o calitate și modernitate evidente, să fie înlocuit cu picturile realizate de Pierre Auguste Bellet, supuse unui proces anevoios de restaurare și completare.

Bibliografie

Agrigoroaiei 2003	– I. Agrigoroaiei, <i>Marea Unire</i> , în vol. coord. G. Platon, <i>Istoria Românilor. De la Independență la Marea Unire (1878-1918)</i> , vol. VII, tom. II, București, 2003, p. 463-539.
Alexianu 1987	– A. Alexianu, <i>Mode și veșminte din trecut</i> , vol. I, București, 1987.
Anghel 1987	– G. Anghel, <i>Alba Iulia</i> , București, 1987.
Anghel, Anghel 2015	– G. Anghel, D. Anghel, <i>Cetatea Alba Iulia</i> , în vol. ed. V. Moga, G.-T. Rustoiu, <i>Județul Alba. Istorie, cultură, civilizație</i> , Alba Iulia, 2015, p. 129-159.
Aradart 2001	– <i>Aradart</i> , Arad, 2001.
Berciu, Popa, Ursu 1968	– I. Berciu, A. Popa, H. Ursu, <i>Cetatea Alba Iulia</i> , București, 1968.
Berciu, Anghel 1971	– I. Berciu, G. Anghel, <i>Alba Iulia</i> , București, 1971.
Cebuc, Florea, Lăptoiu 1996	– A. Cebuc, V. Florea, N. Lăptoiu, <i>Enciclopedia artiștilor români contemporani</i> , vol. I, București, 1996.
Cebuc, Florea, Lăptoiu 2000	– A. Cebuc, V. Florea, N. Lăptoiu, <i>Enciclopedia artiștilor români contemporani</i> , vol. III, București, 2000.
Cucerzan (f.a.)	– H. Cucerzan, <i>Pictură, desen, structuri, tehnică mixtă, sculptură</i> , București, (f.a.).
Deac 2008	– M. Deac, <i>Lexicon critic și documentar. Pictori, sculptori și desenatori din România, secolele XV-XX</i> , București, 2008.
Drăguț 1982	– V. Drăguț, <i>Arta românească</i> , București, 1982.

¹⁵ Iorga 1928-1929, p. 219; Alexianu 1987, p. 255.

¹⁶ Iorga 1914, fig. p. 211.

¹⁷ Iorga 1928-1929, p. 223-225.

- Fleșer 2008 – G. Fleșer, *Alba Iulia. O istorie urbană ilustrată*, Ghimbav, 2008.
- Florea 2017 – V. Florea, *Arta Românească de la origini până în prezent*, București, 2017.
- Grigorescu 1991 – D. Grigorescu, *Idee et sensibilité. L'art roumain contemporain – directions et tendances*, Bucarest, 1991.
- Iorga 1914 – N. Iorga, *Viața și domnia lui Constantin-Vodă Brâncoveanu*, București, 1914.
- Iorga 1928-1929 – N. Iorga, *Portrete și lucruri domnești nou-descoperite*, în *AARMSI*, III, IX, 5, 1928-1929, p. 219-225.
- Județul Alba* 1968 – *Județul Alba în imagini*, Alba Iulia, 1968.
- Segato 2001 – G. Segato, *Horea Cucerzan. Una memoria solare*, La Matita Collana D'Arte Veneta, 2001.
- Tatai, Tatai-Baltă 2007 – A. E. Tatai, C. Tatai-Baltă, *Tabăra internațională de Artă „Ioan Inocențiu Micu-Klein” de la Blaj, Edițiile I-X (1997-2006). Sacrul reflectat în colecția prezentă*, Alba Iulia, 2007.
- Tatai-Baltă 1993 – C. Tatai-Baltă, *Secvențe din arta plastică blăjeană (sec. XVIII-XX)*, Blaj, 1993.
- Tatai-Baltă 1994 – C. Tatai-Baltă, *Noul ansamblu de pictură destinat „Sălii Unirii” din Alba Iulia*, în *Tribuna* (S.N.), V, 13-14, 1994, p. 11.
- Tatai-Baltă 2000-2001 – C. Tatai-Baltă, *Un pictor contemporan prestigios: Horea Cucerzan*, în *AUASH*, 4-5, 2000-2001, p. 239-243.
- Tatai-Baltă 2001 – C. Tatai-Baltă, *Les peintres de Blaj (Transylvanie) et l'Italie*, în *Folium*, III, 1-2, 2001, p. 32-46.
- Tatai-Baltă 2003 – C. Tatai-Baltă, *Interferențe cultural-artistice europene*, Blaj, 2003.
- Tatai-Baltă 2007 – C. Tatai-Baltă, *Ipostaze cultural-artistice*, Alba Iulia, 2007.
- Tatai-Baltă 2013 – C. Tatai-Baltă, *Caleidoscop artistic*, Alba Iulia, 2013.
- Vătășianu 1974 – V. Vătășianu, *Pictura murală din nordul Moldovei*, București, 1974.

The Third Picture Ensemble in the Union Hall from Alba Iulia

Abstract

In 1993, when Romanians celebrated the 75th anniversary since Transylvania united with Romania, the third painting ensemble for the Union Hall from Alba Iulia, designed and executed by the reputed painter Horea Cucerzan, assisted by his brother of brush Aurel Dumitru.

The left archway (**Fig. 1**) of the Union Hall shows a series of 14 voivodes (from Basarab I to Ferdinand I), while the right one (**Fig. 2**) presents the suite of 14 scholars (from Gheorghe Lazăr to Nicolae Iorga). The rotund at the left side of the Hall was decorated with a circular portrait of Tudor Vladimirescu.

All these paintings reveal an absolute stylistic and chromatic unity, the political and cultural personalities being rendered with diverse expressions and attitudes. In order to give emphasis to their physical and psychological features, the historical personalities are reproduced as busts. These works of art follow the traditions and the cultural-

historical canons. One can notice the durable connections with the century-old Romanian art (fresco) and European art (engraving).

It has been decided that in the centenary year of the Great Union, the existent pictorial ensemble of an indisputable artistic quality, should be replaced with the pictures painted by Pierre Auguste Bellet, which have already been restored and completed.

List of Illustrations

Fig. 1. The Voivodes' Gallery, the Union Hall, Alba Iulia (Photo: C. Tatai-Baltă)

Fig. 2. The Scholars' Gallery, the Union Hall, Alba Iulia (Photo: C. Tatai-Baltă)